

Tarihi Dokuda Mekânsal Kalite Analizine Öneri Bir Yöntem: Antalya Balbey Bölgesi

Yrd.Doç. Dr. Fatih SEMERCİ (corresponding Author)

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Köyceğiz Kampüsü, C Blok, Meram, Konya, Türkiye. e mail: fsemerci@konya.edu.tr Ph: 00 90 5356561490

M. Sc. Std. Zehra KALAYCI KÖKEN

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 42060, Meram, Konya, Türkiye.

ÖZET

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarından bir tanesi barınma ihtiyacıdır. Yerleşik yaşama geçilmesinden bu yana bu ihtiyaç konutlar aracılığıyla karşılanmıştır. Günümüzde yeni yapım tekniklerine göre son derece modern konutlar yapılarak insanların hizmetine sunulmaktadır, bununla beraber toplumun kültürel mirası niteliğinde yapıldıkları dönemin kültürünü, malzemesini, yapım tekniğini ortaya koyan geleneksel konutlarda hala varlığını sürdürmektedir.

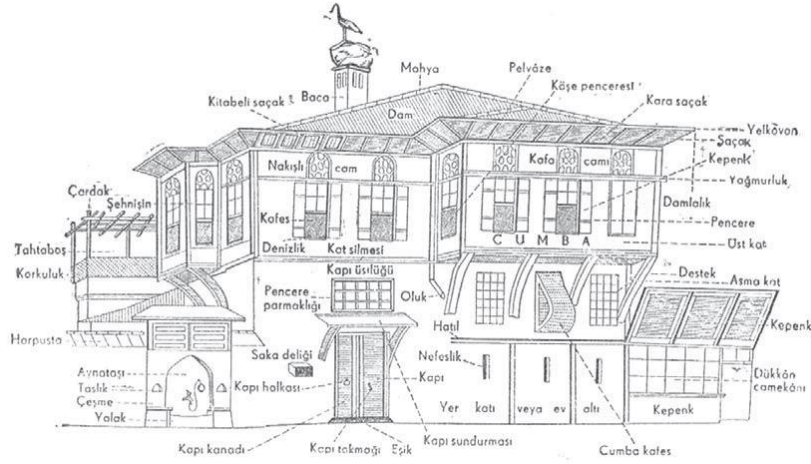
Bu çalışma Antalya ili Balbey Mahallesi'nde özgün sokak dokusu üzerinde bulunan geleneksel Türk evinin bariz birer örneği olan konutları belirlenen bir yöntemle iç ve dış değişim kriterlerine göre inceleyip, gruplandırmıştır. Konutların mevcut dokuda özgünlük ve koruma değerleri saptanarak birbirleri ile kıyası da sağlanmıştır.

Değerlendirme sonuçlarına göre A grubunda yer alan konutlar özgünlük değeri en yüksek konut grubunu oluştururken, D grubunda yer alan konutlar ise özgünlük değeri en düşük konut grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışma bir model kabul edilerek, geleneksel konutların bulunduğu bölgelerin özgünlük değerlerinin saptanmasına yardımcı olabileceği gibi bu bölgelerin koruma kararlarına da birer altlık veri oluşturabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Doku, Antalya Balbey, Mekânsal Kalite, Analiz, Tarihi Yapı Analizi.

1. GİRİŞ

Konutlar; onu kullanan insanların kültürel ve sosyal anlayışını yansıtan, geçmişle gelecek arasındaki bağlantıyı sağlayan mimari değerlerdir. Geleneksel konut mimarisi, halk tarafından oluşturulduğu gibi halkın yaşama biçimini, kültürünü, döneminin teknolojisini doğrudan günümüze yansıtmaktadır. Bu açıdan bakıldığında konutlar; kültürel, tarihi, ekonomik ve coğrafi etmenlerin şekillendirdiği yapılar olarak kültürü yansıtan mimarinin en önemli parçalarındandır.

Resim 1: Türk Evi'nin Yapısal Öğeleri (Arseven, 1947)

Eski eserlerimizin içerisinde aile yapısını ve yaşayışını mimari değeri olan geleneksel evler kadar bu derece detaylı yansıtacak başka bir mimari yapı çeşidi bulunmamaktadır. Konutlar insanın ve ailenin koruyucu kültürel çevresini oluşturmakta, dünyadaki yapıların %80-85'i evlerden meydana gelmektedir. Buna göre bilginin öncelikle konut alanında ortaya konulmuş olması gerekmektedir (Cansever, 1994).

1970'li yıllardan itibaren Batıdaki gelişmelerin etkisiyle başlayan kültür varlıklarının korunması ve sonraki kuşaklara aktarılması düşüncesi çerçevesinde ilgi görmeye başlayan eski evler ile ilgili çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmakta; yayınlar çoğalmaktadır. Artan bu ilgiye karşılık, kent dokusunun önemli bir unsuru olan evler zamanın ve doğanın olumsuz etkileri, yapı malzemesinin dayanıksızlığı, hızlı ve yanlış kentleşme, tarihi koruma bilincinin oluşturulamaması gibi sebeplerden dolayı hızlı bir şekilde de yok olmaya başlamıştır (Demirci, 2011).

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışma Antalya ili Balbey Mahallesi'nde bulunan geleneksel Türk evinden örneklerin belirlenen çalışma yöntemiyle özgünlük değerlerinin saptanmasını ve korunmaya değer varlıkların tespitini amaçlamaktadır. Kullanılan yöntemle birlikte geleneksel dokuya sahip

yapıların birbiri ile eşit ve dengeli kıyasının da yapılması sağlanarak, ne seviyede bir değere sahip olduğunun belirlenmesi ve ortaya konması hedeflenmiştir. Bu şekilde günümüzde bilinçsiz ve yanlış kentleşmenin içinde birer kentsel çöküntü alanı olarak kalan özgün ve nitelikli tarihi değerlerimizin gerçekte nasıl bir zenginliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sayede bilimsel olarak kullanıcıların bu değerlerin önemini bilmesi de sağlanmış olacaktır.

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada Balbey Mahallesi'nde geleneksel Türk evinin örneklerinden olan 20 adet konut, dış değişim kriterlerine göre incelenip değerlendirilirken, 11 adet konutta iç değişim kriterlerine göre incelenip değerlendirilmiştir. İncelenen konutlar uygulanan formülasyonların sonucunda belirli puanlar almışlardır. Aldıkları puanlara göre konutların gruplandırılması da çalışmanın yöntemi olarak belirlenmiştir. Yöntemin belirlenmesinde İpekoğlu'nun (2006) çalışmasından yararlanılmıştır.

Yapılan gruplandırmaya göre A ve D arasında değer alan konutlardan A grubunda olan konutlar özgünlük ve koruma değeri en yüksek konutlarken, bu değer D grubuna doğru azalmakta ve D grubu özgünlük ve koruma değeri en düşük olan konut grubundan oluşmaktadır. İncelenen sokak üzerinde A grubunda olan konut sayısı ne kadar fazlaysa da o sokağın özgünlük değeri o derece yüksek olmakta, özünü kaybetmediği, geleneksel unsurları barındırdığı ortaya çıkmaktadır.

4. ÇALIŞMA ALANININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE MİMARİ KARAKTERİ

Türkiye'nin güneyinde bulunan Antalya ili, Akdeniz Bölgesi'nin batısında yer almaktadır. İlin yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı bir iklim tipine sahip olmasının mimari karakteri üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Avlulu, bol pencereli, geniş teraslı evler sıcak iklimin bir sonucu olarak Antalya ilindeki konutların genel mimari karakteristiğini oluşturmaktadır. Şehrin ilk kurulduğu bölge bugünkü Kaleiçi'dir. Yerleşim alanları daha sonra Balbey ve Muratpaşa Camileri yönünde genişlemiştir. Kentsel yerleşimlerin merkezleri ise Kalekapısı, Balbey ve Haşim İşcan mahalleleridir.

Resim 2: Antalya İlinin Coğrafi Konumu (Link 1)

Çalışma alanı olarak seçilen Antalya'nın ilk yerleşim merkezlerinden birisi olan Balbey Mahallesi Kaleiçi'nin kuzey ve kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Balbey Camii çevresine verilen isimdir.

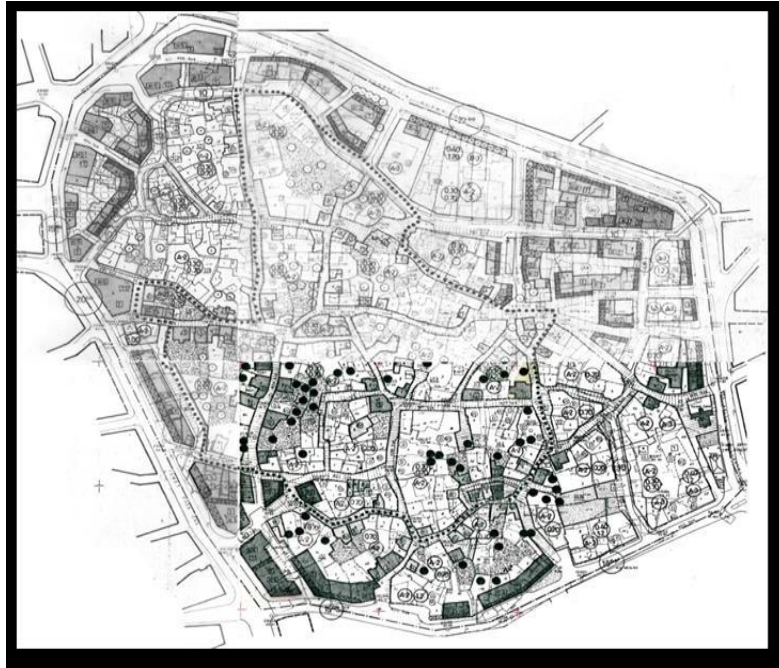
Balbey mahallesi; batıda Bahçelievler mahallesinden başlayarak, güneyde sur duvarlarıyla sınırlanan, doğu kesiminde ise mezarlığa kadar uzanan bir yerleşimdir. Bu yerleşim alanı, Müslüman Türklerin yerleştiği bakımlı bahçelerden oluşan çok güzel bir kasaba görünümündedir. Bu yerleşim dokusu, hiç bozulmadan Balbey Camisi çevresindeki çarşı merkezi ve liman ile bağlantılı yol, 1950'lere kadar aynı şekilde varlığını sürdürmüştür. Balbey mahallesinin 1980'li yıllardan sonra batı kesimi yüksek iş hanlarıyla çevrelenmiştir. Bu nedenle güneyinde ve doğusunda geniş caddeler mevcuttur. Kuzeyinde mezarlık olduğu için, sadece bu yönde bulunan yeşil doku dikkati çekmektedir (Gültekin, Uçar,2010).

Mahallede genişliği 3-6 m arasında değişen sokaklarda çıkmaz sokak sayısı azdır. Üst katlarında cumbaları olan konutlar yolla bitişiktir. Konutlarda kullanılan yapı malzemeleri genellikle kesme ve moloz taş, ahşap ve kiremittir.

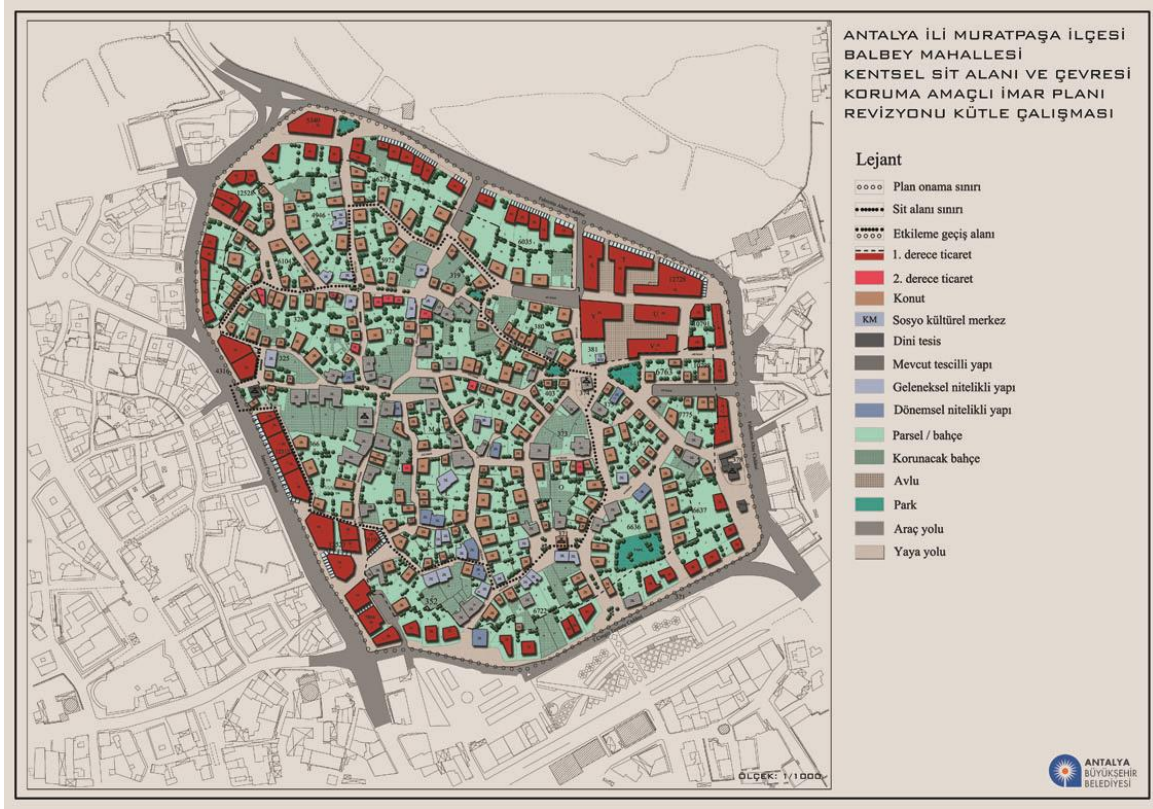
Antalya Koruma Kurulu'nun 06.01.1994 tarih ve 2098 sayılı kararı ile Balbey Mahalle'si Kentsel Sit Alanı ilan edilmiştir. Mahallede iki adet tescilli cami, üç adet çeşme ve otuz sekiz adet tescilli sivil mimarlık yapısı bulunmaktadır. Bu yapılardan 20 tane konut dış değişim kapsamında incelenirken 11 tane konutta iç değişim kapsamında ele alınmıştır.

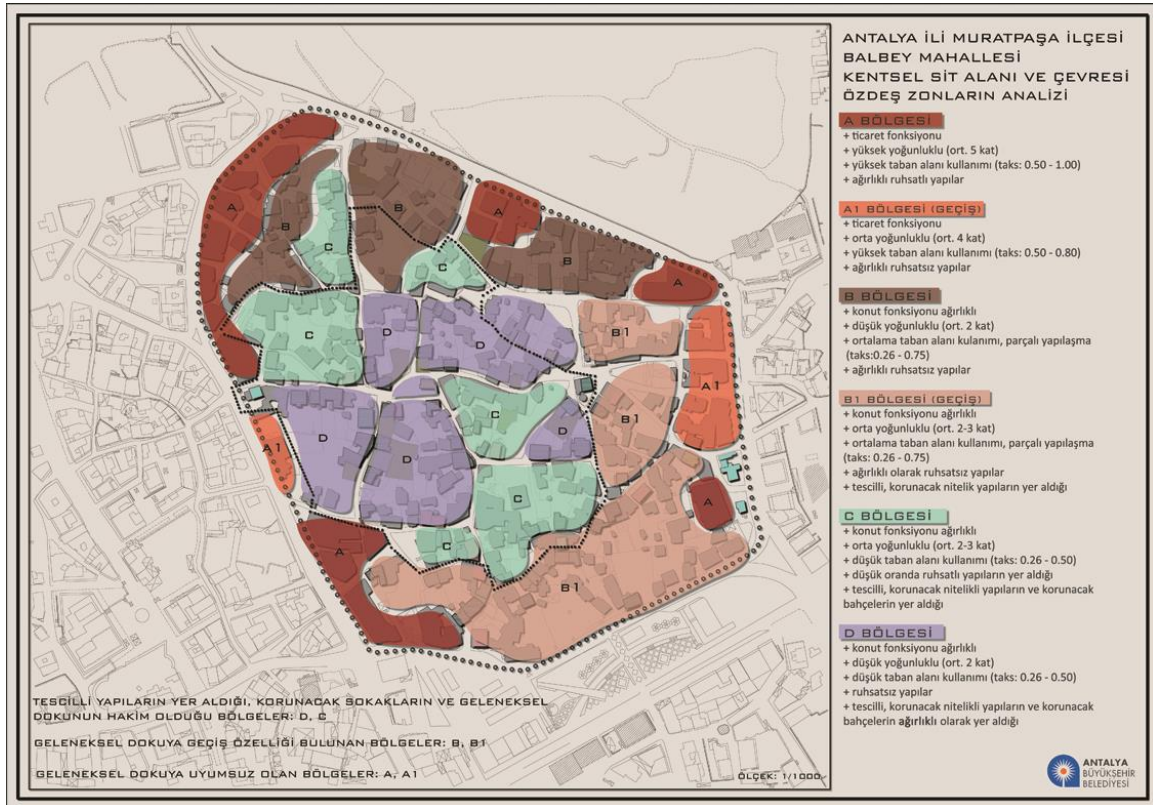
Resim 3: 1980, 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı (ABB,2016)

Resim 4: 1994, 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı (ABB,2016)

Resim 5: Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Kütle Çalışması (ABB,2016)

Resim 6: Kentsel Sit Alanı ve Çevresi Özdeş Zonların Analizi (ABB,2016)

5. Balbey Mahallesi'nin Geleneksel Konut Dokusu

Balbey Mahallesi'nde bulunan konutlar geleneksel Antalya evlerden adeta bir kesit oluşturmaktadır. Konutlar genellikle iki katlı olup tek veya üç katlı konutların sayısı daha azdır. Konutlar geniş avlulu bahçeleri, sokağa bakan cumbaları, sayıca fazla olan pencereleri ve geniş terasları ile sahip olduğu Akdeniz iklim tipine uygun bir yapılanma göstermektedir.

Genellikle bahçeli olan yapıların bahçe girişi ve bina girişi olmak üzere iki tane girişleri vardır. Bahçelerinde ocaklık, özel çamaşır yıkama yeri, kuyu, havuz gibi dönemin yaşam tarzının gerektirdiği her şey mevcuttur. Sokaktan direkt yapıya olan girişler ise taşlıklara açılmaktadır. Taşlıklar; Antalya evlerinin vazgeçilmez öğeleridir. Yanları açık ve üstte odalar olduğu için, tam gölge ile güneş arasındaki yerlerdir. Evlerde esas yaşamın geçtiği ana kat, birinci kattır. Sokak köşelerinde bulunan konutların zemin katında köşe duvarları pahlıdır.

5.1. Sokak Dokusu

Balbey'de evlerin bir cepheleriyle ve yüksek bahçe duvarlarıyla sınırlanmış olan sokaklar, yer yer genişleme ve daralma yapmakla birlikte enleri 3-5 metre arasında değişmektedir. Sokaklar büyük giriş kapıları, cumbalar ve saçaklarla şekillenirler. Bahçeli bir konut dokusuna sahip olan mahallenin sokakları yeşil bir görünüme sahiptir.

Resim 7: Sokak Dokusundan Örnekler

5.2. Cephe Özellikleri

Cepheler çıkma ve pencere düzenlemeleri ile hareketlendirilmiştir. Cephelerdeki ahşap silmeler hem fonksiyonel hem de estetik olarak vurgulanmıştır. Giriş kapıları özenli ve vurgulu, dikey ve yatay silmeli ve genellikle cumbalı olarak tasarlanmıştır.

Resim 8: Cephe Karakterinden Örnekler

5.3. Kapılar

Sokaklardan evlerin bahçe veya taşlık kısmına açılan kapılar, taşıma aracı olarak o dönemlerde hayvan kullanıldığından yüksek tutulmuştur. Kapılarda malzeme olarak daha çok ahşap malzeme kullanılmıştır. Çift kanatlı ana giriş kapılarının üzerinde ve yanlarında genelde dikdörtgen 1/2 oranında giyotin pencereler yaygın olarak kullanılmıştır.

Resim 9: Ana Giriş Kapısından Örnekler

Resim 10: Bahçe Giriş Kapısından Örnekler

5.4. Pencereleler

Sıcak iklimin hâkim olduğu bölgede aydınlanma ve iklimlenmeden maksimum düzeyde yararlanabilmek için konutlarda pencere sayısı fazla tutulmuştur. Konut içinde de odaların önemine göre kullanılan pencere sayıları ve boyutları farklılık göstermektedir. Çok sayıda pencere ile dışarı açılan mekânlar sofa ve odalar olup, servis mekânlarının pencerelerinin daha az sayıda ya da küçük boyutlu olduğu görülmektedir. Dikdörtgen formda $1/2$ oranında giyotin pencerelerin tercih edildiği konutlarda çok az sayıda kemerli penceresi olan örnekler de mevcuttur.

Resim 11: Pencere Karakterinden Örnekler

5.5. Çıkmalar

Giriş katın, sokağın şekline uygun inşa edilen dış duvarlarının üst kesiminde yer alan çıkmalar üst katlarda hem mekânı genişletmiş, hem de sokaklara hareket kazandırmıştır. Çıkmalar cephenin tamamında olabileceği gibi cephenin iki ucunda veyahut da cumba

şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Konutların neredeyse tümünde çıkmalar ile ahşap veya betonarme payandalarla desteklenen cumbalar mevcuttur.

Resim 12: Cephe Boyunca Mevcut Çıkma Örneği

Resim 13: Cephenin İki Ucunda Mevcut Çıkma Örneği

Resim 14: Betonarme Payandalı Cumba Örneği

5.6. Çatılar

Kırma çatılı olan konutların geniş saçakları bulunmaktadır ve çatı örtüsü alaturka kiremittir. Mahalledeki bazı konuların çatı saçaklarında bulunan özel işlemler dikkat çekmektedir.

Resim 15: Geniş Saçaklı Kırma Çatı Örneği

5.7. Yapı Malzemesi ve Yapım Teknikleri

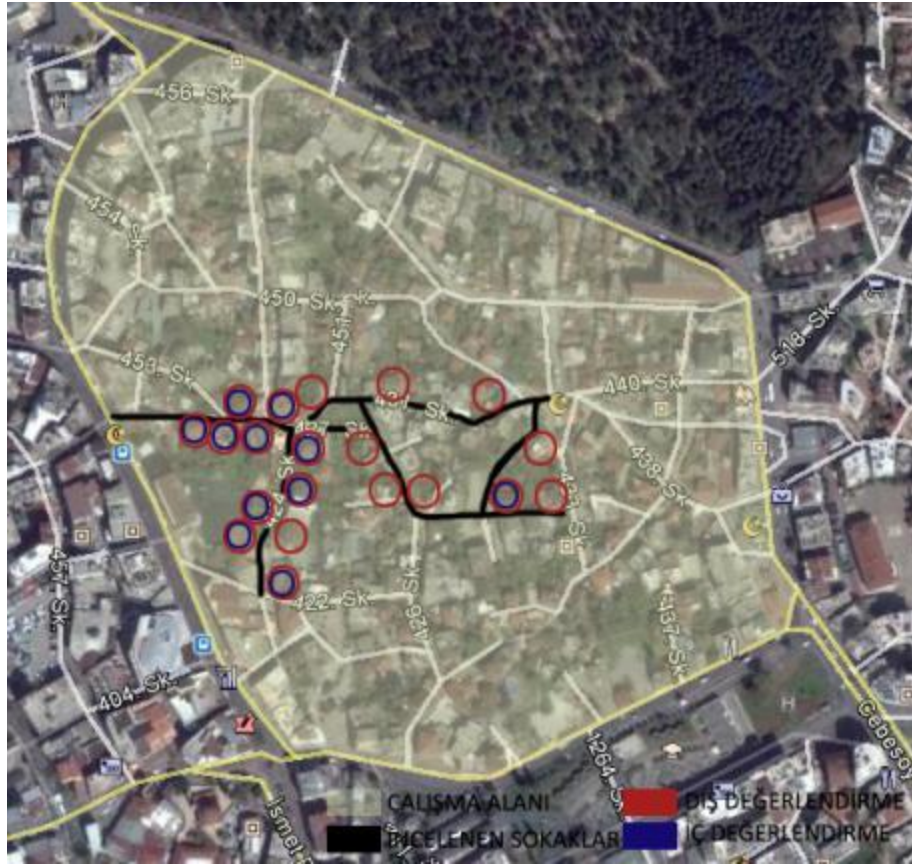
Konutlarda yapı malzemesi olarak taş malzeme ve ahşap malzeme kullanılmıştır. Konutlar yığma taş üstü bağdadi teknikle inşa edilmiştir.

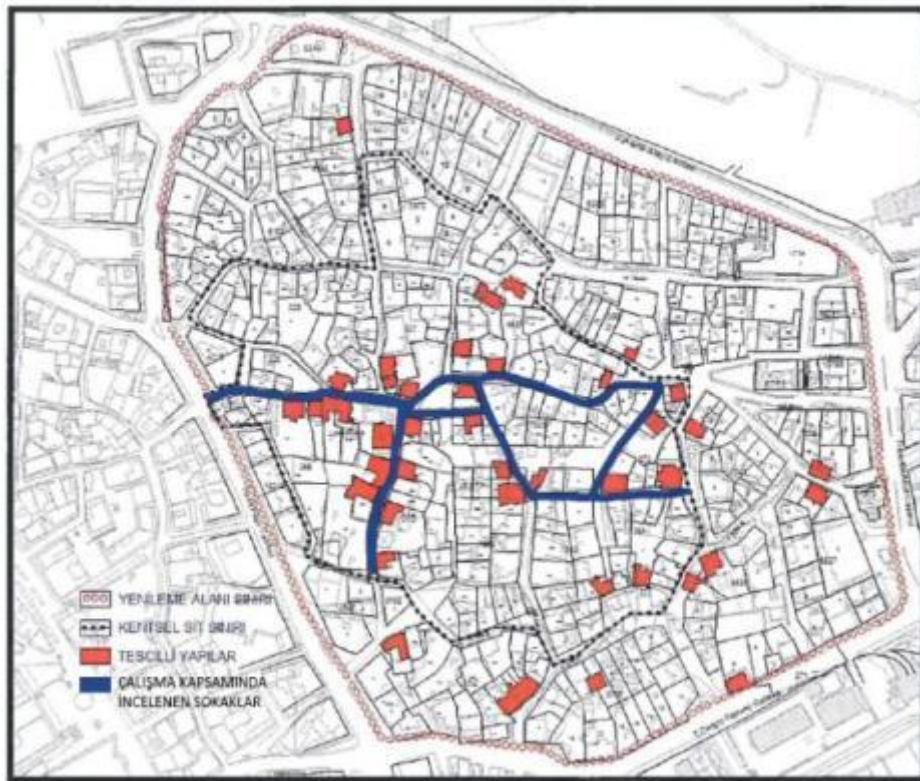
Resim 16: Yığma Taş Üstü Bağdadi Yapım Tekniğinden Örnekler

6. ALAN ÇALIŞMASI

Mahalledeki konutlar belirlenen dış değerlendirme ve iç değerlendirme kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Konutlardan 20 tane konut dış değişim kapsamında incelenirken 11 tane konutta iç değişim kapsamında ele alınmıştır. Resim 17de dış değerlendirme yapılan konutlar kırmızı renkle daire içine alınırken, iç değerlendirme yapılan konutlarda mavi renkle daire içine alınmıştır. İncelenen sokaklarda siyah renkle işaretlenmiştir.

Resim 17: Çalışma Alanının Görüntüsü

Resim 18: Tescilli Yapıların Haritası (ABB,2014)

Resim 19: Balbey Mahallesine Kuzeybatı Yönünden Bakış

6.1. Dış değerlendirme

Dış değerlendirme başlığı altında tablo oluşturularak (Tablo:1) konutlarda meydana gelen değişimin, cephelerinde meydana gelen değişimin, sahip oldukları cephe elemanlarının niteliğinin ve konutların bulundukları sokağa göre konumlarının puanlanmasıyla konutların özgünlük değerleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

“Dış değerlendirme = $(K_D \times K_C \times C_E) + 10$ ” formülasyonu ile yapılmıştır. “ K_D değeri değişimin katsayısı, K_C değeri cephe çeşidinin katsayısı, C_E değeri cephe elemanlarının çeşidi ve + 10 puan ise yerleşim değeri olarak ifade edilmiştir” (İpekoğlu, 2006).

Değişimin katsayısı (K_D) başlığı altında binaların uğradıkları değişim; değişime uğramamış, az değişime uğramış, ciddi değişime uğramış şeklinde üç başlıkta incelenmiştir. Değişime uğramamış binalar 3 puan, az değişime uğramış binalar 2 puan ve çok değişime uğramış binalar ise 1 puan ile puanlandırılmıştır (İpekoğlu, 2006).

Cephe çeşidinin katsayısı (K_C) başlığı altında binaların cephelerinin uğradıkları değişim; orijinal cephesini korumuş, orijinal cephesi az değişmiş, cephe özelliklerinde ciddi değişiklik olmuş şeklinde üç başlıkta incelenmiştir. Orijinal cephesini korumuş binalar 3 puan, orijinal cephesi az değişmiş binalar 2 puan, cephe özelliklerinde ciddi değişiklik olmuş binalar ise 1 puan ile puanlandırılmıştır (İpekoğlu, 2006).

Cephe elemanlarının çeşidi (C_E) başlığı altında binaların sahip oldukları kapı, pencere, çatı, konsol, balkon gibi yapı elemanlarının niteliğine göre yirmi dört başlık altında, 4, 3, 2 ve 1 puan arasında puanlandırılmıştır. Bu puanlama sistemi İpekoğlu (2006)’dan faydalanılarak yapılmıştır.

Yerleşim başlığı altında ise binaların bulundukları sokağa göre sokak köşesinde, sokak sonunda, cadde üzerinde, cadde yakınında veya caddeye etkisi olan şekilde dört başlıkta incelenmiştir. Başlıkların her birisi 10 puan ile puanlandırılmıştır (İpekoğlu, 2006).

Konutlar bu kriterlere göre değerlendirildikten sonra elde edilen puanlar sonucunda konutun özgünlük değeri ortaya çıkmaktadır. Aldıkları puanlara göre de konutlar 0-35 puan arası **D** grubu, 36-60 puan arası **C** grubu, 61-120 puan arası **B** grubu, 121-270 puana arası **A** grubu olarak sınıflandırılmıştır. Bu puanlama sistemi İpekoğlu (2006)'dan faydalanılarak yapılmıştır.

Adresi		Cephesi	Değişimin Katsayıları				Cephe Çeşitlerinin Katsayıları										Cephe Elemanlarının Çeşidine Göre																	Yerleşim			Son Puan	Değeri							
			Değişime Uğramamış	Az Değişime Uğramış	Ciddi Değişime Uğramış	Orjinal Cephesini Korunmuş	Orjinal Cephesi Az Değişmiş	Cephe Özelliklerinde Ciddi Değişiklik Olmuş	Ahşap Detaylı Kapı	Ahşap Detaylı Bahçe Kapısı	Kameralı Pencere	Dekoratif Edilim	Parmaklık	Kafes	Köşeleri Fahiş	Pencereler Altın Ahşap	Yükseklikten Fazla	Detaylı Ahşap Duvar Kaplama	Çatı Alınımı	Alınım Altı Profili	Çıkıntı Üzeri Kavsiili	Kaplama	Detaylandırılmış	Dekoratif Edilim	Demir	Sırağı	Balkon	Sineklik	Barut Bıçak Kapısı	Dekoratif Edilim Kapı	Altın Ahşap Kapı	Altın Ahşap Kapı	Konsole	Plastik	Konkav Boşluklar	Barut Kapı Çeşidi	Dikdörtgen Pencere	Barut Duvar Kalın	Sokak Köşesinde	Sokak Sonunda	Caddede Üzerinde	Caddede Yakınında ve Cuddeye Etkili Olan			
427 Sokak 366 Ada 14 Parsel	32		*			*			*				*													*		*		*	*												207	A	
427 Sokak 366 Ada 15 Parsel	34			*			*		*																				*	*	*													60	C
427 Sokak 366 Ada 16-17 Parsel	36 38		*			*			*						*									*	*			*		*					*	*	*							225	A
427 Sokak 328 Ada 2 Parsel	31			*			*		*													*			*	*		*	*					*	*	*	*	*					158	A	
427 Sokak 327 Ada 13 Parsel	35				*			*																		*	*		*					*	*	*	*	*					33	D	
427 Sokak 327 Ada 1 Parsel	35/1			*			*								*												*	*	*					*	*	*	*	*					116	B	
424 Sokak 365 Ada 31-15 Parsel	44			*			*		*						*											*	*	*		*	*			*	*	*	*	*						128	A
424 Sokak 365 Ada 12 Parsel	14		*				*		*																	*		*	*					*	*	*	*	*					144	A	
424 Sokak 366 Ada 19 Parsel	11				*			*	*						*													*		*				*	*	*	*	*					13	D	
424 Sokak 366 Ada 20 Parsel	9		*				*		*																		*	*		*	*			*	*	*	*	*					171	A	
424 Sokak 365 Ada 10 Parsel	8			*			*														*	*				*	*		*	*			*	*	*	*	*					68	B		
424 Sokak 365 Ada 9 Parsel	7				*			*		*															*		*	*		*	*			*	*	*	*	*					37	C	
431 Sokak 368 Ada 7 Parsel	5		*				*		*		*											*			*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*					279	A		
431 Sokak 368 Ada 1 Parsel	17			*			*		*		*																	*	*		*	*			*	*	*	*	*					78	B
433 Sokak 373 Ada 5 Parsel	4		*				*		*		*										*			*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*					209	A	
433 Sokak 373 Ada 8 Parsel	11		*				*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*					299	A
427 Sokak 373 Ada 7 Parsel	5			*			*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*				144	A
427 Sokak 7843 Ada 1 Parsel	1			*			*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*				106	B
427 Sokak 7844 Ada 3 Parsel	15			*			*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*				154	A
427 Sokak 7842 Ada 15 Parsel	52			*			*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*				58	C

Tablo 1: Dış Değerlendirme Kriterleri. (İpekoğlu (2006)'dan faydalanılmıştır.)

6.2. İç değerlendirme

İç değerlendirme başlığı altında tablo oluşturularak (Tablo:2) konutlarda meydana gelen değişimin, plan çeşidinin durumunun, plan elemanlarının durumunun puanlanmasıyla konutların özgünlük değerleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

“İç değerlendirme = $(K_D + P_D) \times P_E$ ” formülasyonu ile yapılmıştır. “ K_D değeri değişimin katsayısı, P_D değeri plan çeşidinin durumu, P_E değeri ise plan elemanlarının durumu olarak ifade edilmiştir” (İpekoğlu, 2006).

Değişimin katsayısı (K_D) başlığı altında binaların uğradıkları değişim; değişime uğramamış, az değişime uğramış, ciddi değişime uğramış şeklinde üç başlıkta incelenmiştir. Değişime uğramamış binalar 3 puan, az değişime uğramış binalar 2 puan ve çok değişime uğramış binalar ise 1 puan ile puanlandırılmıştır (İpekoğlu, 2006).

Plan çeşidinin durumu (P_D) başlığı altında binaların planlarının tipolojisine göre; dış holü ve alternatifi olan plan, iç holü ve alternatifi olan plan, holü koridor olmuş plan ve belirli bir plana göre yapılmış olmayan şeklinde dört başlıkta incelenmiştir. Dış holü ve alternatifi olan plana sahip binalar 10 puan, iç holü ve alternatifi olan plana sahip binalar 10 puan, holü koridor olmuş plana sahip binalar 5 puan ve belirli bir plana göre yapılmış olmayan binalar 0 puan ile puanlandırılmıştır (İpekoğlu, 2006).

Plan elemanlarının durumu (P_E) başlığı altında binaların sahip oldukları kapı, merdiven, dolap, sedir, gusülhane, yüklük gibi binanın içinde bulunan geleneksel Türk evine özgü plan elemanlarının niteliğine göre on bir başlık altında, 4, 3 ve 2 puan arasında puanlandırılmıştır. Bu puanlama sistemi İpekoğlu (2006)’dan faydalanılarak yapılmıştır.

Konutlar bu kriterlere göre değerlendirildikten sonra elde edilen puanlar sonucunda konutun özgünlük değeri ortaya çıkmaktadır. Alınan puanlara göre de konutlar 0-15 puan arası **D** grubu, 16-50 puan arası **C** grubu, 51-90 puan arası **B** grubu, 91-312 puana arası **A** grubu olarak sınıflandırılmıştır Bu puanlama sistemi İpekoğlu (2006)’dan faydalanılarak yapılmıştır.

Adresi		Cephesi	Değişimin Katsayıları			Plan Çeşidinin Durumu				Plan Elemanlarının Durumu												
			Değişime Ugramamış	Az Değişime Ugramış	Ciddi Değişime Ugramış	Dış Holü ve Alternatifli Olan Plan	İç Holü ve Alternatifli Olan Plan	Holü Koridor Olmuş Plan	Belirli Bir Plana Göre Yapılmış Olmayan	Dekore Edilmiş Kapı	Kapık Kütbe (Telefon)	Eski Merdiven	Dekore Edilmiş Dolap	Lambalık	Sedir (Divan)	Dekore Edilmiş Tavan	Yükük	Gusulhane	Ateş Yeri (Ocak)	Basit Dolap	Son Puan	Değeri
427 Sokak 366 Ada 14 Parsel	32			*			*					*					*	*	*		120	A
427 Sokak 366 Ada 15 Parsel	34			*				*				*						*			42	C
427 Sokak 366 Ada 16-17 Parsel	36 38		*				*			*		*				*	*	*	*	*	208	A
427 Sokak 328 Ada 2 Parsel	31			*		*						*					*	*	*		120	A
427 Sokak 327 Ada 13 Parsel	35				*	*												*	*	*	44	C
424 Sokak 365 Ada 31-15 Parsel	44			*				*				*						*	*	*	56	B
424 Sokak 365 Ada 12 Parsel	14		*				*			*		*						*	*	*	156	A
424 Sokak 366 Ada 19 Parsel	11				*	*												*	*	*	44	C
424 Sokak 366 Ada 20 Parsel	9			*		*						*					*	*	*		120	A
424 Sokak 365 Ada 9 Parsel	7				*	*				*							*		*	*	88	B
427 Sokak 373 Ada 7 Parsel	5			*		*				*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	240	A

Tablo 2: İç Değerlendirme Kriterleri (İpekoğlu (2006)'dan faydalanılmıştır.)

7. ÇALIŞMANIN SONUCU

Balbey Mahallesi'nde dış değişim (20 adet konut) ve iç değişim (11 adet konut) kriterlerine göre ele alınan konutlardan uygulanan formülasyonların sonucunda elde edilen puanlara göre konutlar gruplandırılmıştır.

A grubunda olan konutlar koruma değeri en yüksek konutlarken, bu değer D grubuna doğru azalmakta ve D grubu koruma değeri en düşük olan konutları oluşturmaktadır. İncelenen sokak üzerinde A grubunda olan konut sayısı ne kadar fazlaysa da o sokağın özgünlük değeri o derece yüksek olmakta, özünü kaybetmediği, geleneksel unsurları yansıttığı ortaya çıkmaktadır.

Resim 20: Dış-İç Değerlendirme Sonucu A Grubu Örneği

Resim 21: Dış Değerlendirme Sonucu B Grubu Örneği

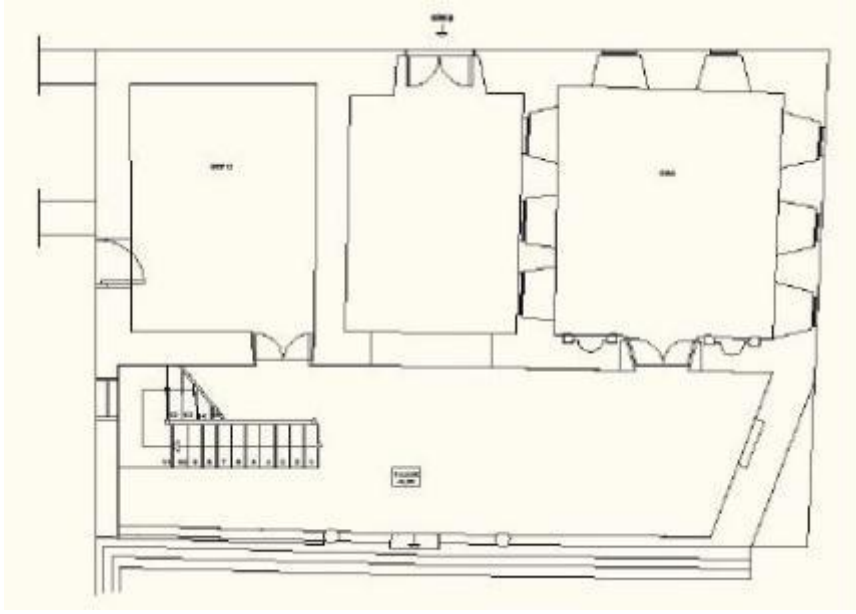

Resim 22: Dış-İç Değerlendirme Sonucu C Grubu Örneği

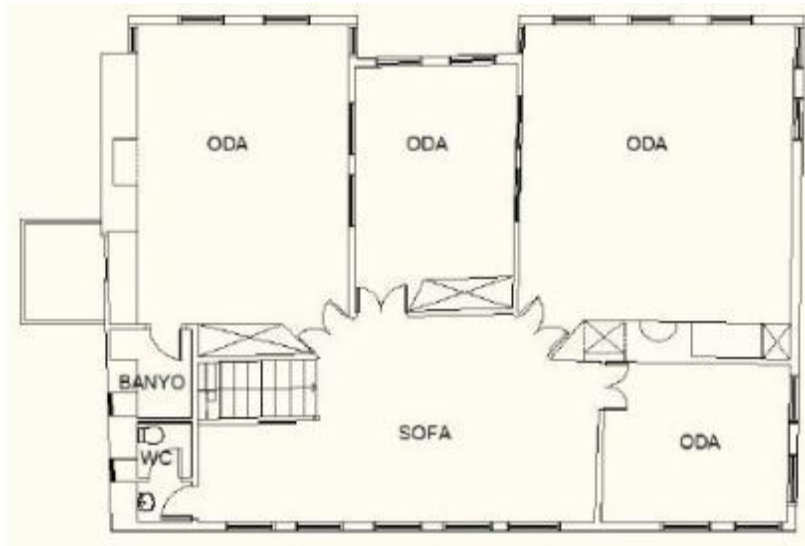

Resim 23: Dış Değerlendirme Sonucu D Grubu Örneği

Elde edilen bu bilgileri planları mevcut olan Kilitler evi üzerinde detaylı olarak görmek mümkündür. Dış ve iç değişim kapsamında ele alınan 373 ada 7 parselde bulunan iki katlı olan Kilitler Evi'nde bir ara kat da mevcuttur. Evin girişi, güney duvarının ortasında avluya açılan çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır. Girişin doğusunda depo olarak kullanılan bir oda, merdiven ve merdivenle depo duvarı arasında eskiden dükkân olarak kullanılan mekânlara ulaşmayı sağlayan bir geçiş mevcuttur. Batısında ise, günlük yaşamın geçtiği bir oda bulunmaktadır.

Resim 31: Kilitler Evi Zemin Kat Planı (Gültekin, Uçar, 2010)

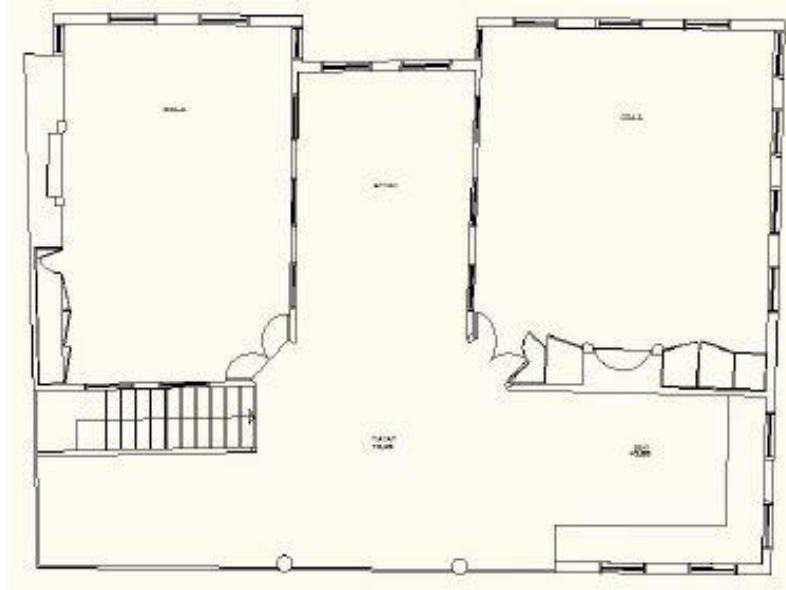

Resim 32: Kilitler Evi Üst Kat Planı (Gültekin, Uçar, 2010)

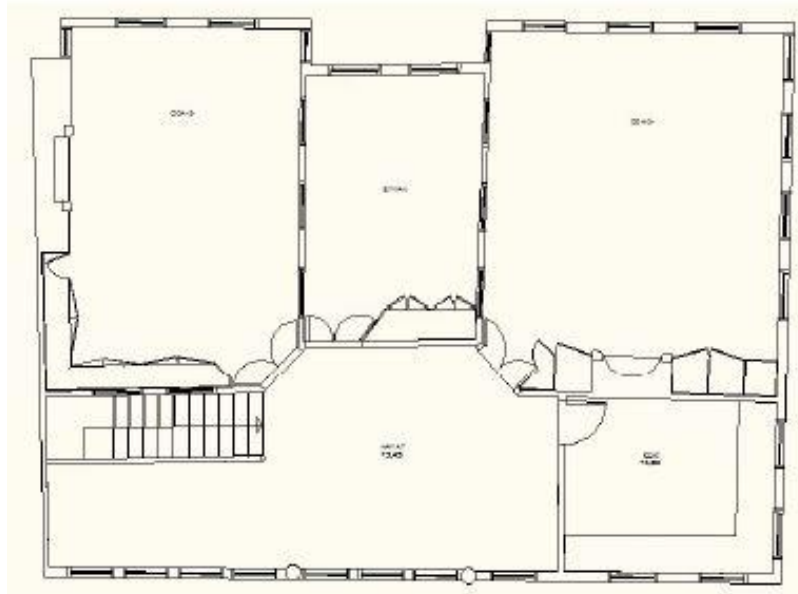
Evin sahibi olan aile, Antalya'nın eski bir esnafı olduğundan evin doğu kısmında üç bölmeden oluşan tek katlı, sundurma çatılı dükkân kısımları bulunmaktadır. Ev ile bitişik olan dükkânın ayrıca zemin katta bulunan depo ile bir geçiş yardımıyla bağlantısı vardır (Gültekin, Uçar, 2010).

Evin üst katında, bugün artık kapatılmış olan açık sofaya bakan dört oda ve tuvalet bulunmaktadır. Evin batısında, başoda özelliğindeki en büyük oda mevcuttur. Odanın sokağa bakan duvarlarında çok pencere açıldığı görülmektedir. Doğuda bulunan odanın, doğu duvarı üzerinde bir ocak vardır. Sonradan ilave edilmiş bir kapı ile balkona

çıkılmaktadır. Kuzey duvarı üzerinde bir yüklük ile sonradan ilave edilmiş banyo mevcuttur. Doğu ve batıdaki iki odanın arasında yer alan, önceden eyvan olan mekânın sofaya bakan kısmı kapatıp odaya dönüştürülmüştür. Sofanın bir parçası olan batı kısımda yer alan sekilikte kapatıp oda yapılmıştır. Sofanın bahçeye bakan ve açık olan kısmı sonradan kapatılıp, duvar üzerinde pencereler açılmıştır, diğer bir kesiminde ise mutfak tezgâhı ve doğusunda sonradan eklenen tuvalet mevcuttur.

Resim 33: Kilitler Evi Üst Kat Planı Restitüsyon 1 (Gültekin, Uçar, 2010)

Resim 34: Kilitler Evi Üst Kat Planı Restitüsyon 2 (Gültekin, Uçar, 2010)

Kilitler Evi aşamalı bir değişim geçirmiştir. Birinci aşamada yapıya saygılı ve onun inşa edildiği döneme özgün çizgileri sürdüren bir anlayış varken, ikinci aşamada ailenin evi

terk etmesi ve farklı beklentiler içine girmesi nedeniyle yapının kendi haline bırakıldığı ve ilkel bakımların yapıldığı dönemdir (Gültekin, Uçar,2010).

Birinci aşamada ilk önce iki büyük oda arasında yer alan eyvan odaya dönüştürülür. Yeni oluşturulan odanın kapısı ve içeride yer alan yüklük, bitişindeki odaların çizgilerini devam ettirir. Sofanın batı kısmında yer alan seki ile yükseltilmiş mekân da oda haline getirilir. Sofanın bahçeye bakan açık kısmı da kapatılır ve evin planı dört odalı bir ev planına dönüştürülür. Batıdaki oda oturma odasına, doğudaki oda mutfığa, kapatılan eyvan yatak odasına ve zeminden seki ile yükseltilmiş küçük mekân oturma odasına dönüştürülür. Sofanın doğusuna da tuvalet yerleştirilmiştir. Kapatılan sofa da yeni oluşturulan mutfak kısmından bir kapı ile balkona geçilir. Değişimin ikinci aşamasında mutfak, sofaya dâhil edilir. Doğuda mutfak olarak kullanılan odada ciddi strüktürel sorunlar ortaya çıkar, bunların yanı sıra, yüklük kaldırılarak arkasında banyo oluşturulur.

SONUÇ

Yapılan dış ve iç değerlendirme sonucunda elde edilen verilere ve dış ve iç değişim kapsamında ele alınıp planı incelenen Kilitler Evi'nden elde edilen sonuçlara göre; geleneksel Antalya evlerinden örnekler taşıyan Balbey Mahallesi'nde özgün bir sokak dokusu ve mimarisinin olduğu saptanmıştır. Ancak gerekli koruma ve bakım çalışmaları yapılmayıp ve bunun akabinde yapılan yanlış müdahaleler sonucunda konutların özgünlük değerlerinde kayıplar görülmektedir. Şu an Kentsel Sit Alanı ilan edilen bölge Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Kentsel Yenileme Projesi alanı olarak ilan edilmiştir. Bu sayede mahalle koruma altına alınıp, konutların gerekli bakımları yapılacak, bölge Antalya halkına tekrar kazandırılacaktır.

Kullanılan bu yöntemin koruma ve yenileme çalışmalarına öncülük edeceği açıkça görülmektedir. Gerekli analizler yapıldıktan sonra kentsel bellekte yer etmiş, özgün sokak dokusu ve mimarisi bulunan bölgeler saptanıp, elde edilen değerlendirmeler sonucunda bu bölgelerin tekrardan kentlinin kullanımına kazandırılıp, çöküntü alanları olmaktan kurtarılması, mimari değerlerin korunarak ve yeniden yaşatılması konusunda gerekli çalışmaların yapılmasına yardımcı olacaktır. Kullanılan yöntem toplumlarda tarihi koruma bilincinin oluşumuna katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2014), "Balbey Mahallesi Kentsel Sit Alanı Ve Çevresi Yenileme Alanı İlanı Gerekçe Raporu", Antalya

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2016), "Balbey Yenileme Projesi İmar Planı Revizyonu Ve Kentsel Tasarım Projesine Yönelik Analiz Çalışması Raporu", Antalya

- Arseven, C.E., (1947), Sanat Ansiklopedisi, s. 572, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul
- Cansever, T., (1994), "Ev ve Şehir", s. 192, İnsan Yayınları, İstanbul
- Demirci, D., (2011), "Isparta Evleri", s. 9, Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Isparta
- Gül, M., (2006), "Antalya Kent Merkezi Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesinde Yer Alan Sit Alanları ve Bu Alanlarda Antalya Büyükşehir Belediyesince Başlatılan Çalışmalara İlişkin Genel Bir Değerlendirme", Planlama Dergisi, Sayı:2006/4 s.121-146, İstanbul
- İpekoğlu, B., (2006), "An Architectural Evaluation Method for Conservation of Traditional Dwellings", Building and Environment, Sayı:41, s.386-394
- Kepenek, E., Gençel, Z., Güç, B., (2015), "Antalya Tarihi Kent Merkezi ve Yakın Çevresindeki Mekânsal Değişimin Günümüz Kent Formuna Etkilerinin Değerlendirilmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, Sayı:3 (2), s.77-84, Isparta
- Öztank, N., (2013), "Afyonkarahisar Geleneksel Konut Mimarisi ve Sokak Dokusunun Analizi", Ege Mimarlık Dergisi, Sayı: 84 (2), s.44-49, İzmir
- Öztaşçı Gültekin, R.E., Uçar, A., (2010), "Toplumsal Değişime Bağlı Mekansal Değişim", Mekan Tasarımında Kültürel Yaklaşımlar 2. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu, Cilt:1, No:1, s. 82-93, İstanbul
- Türk, A., (2013), "Antalya Kenti Konut Dışı Tescilli Sivil Mimari Yapılar ve Özellikleri", Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Sayı: 17 (1), s.113-132, Isparta
- Link 1: <http://www.okitube.com/sehir-rehberi/antalya>